

POSTANOWIENIE

Dnia 21 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania A. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.
o ustalenie właściwego ustawodawstwa,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 listopada 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 czerwca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 8 czerwca 2017 r., III AUa [...] Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 10 maja 2015 r., X U [...], którym Sąd ten oddalił odwołanie w sprawie z odwołania A. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. z 14 września 2015 r., w której organ rentowy stwierdził, że od 7 lutego 2013 r. z tytułu prowadzonej działalności, do ubezpieczonej ma zastosowanie ustawodawstwo polskie w zakresie ubezpieczeń społecznych.

W sprawie ustalono, że ubezpieczona dokonała w organie rentowym zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od 1 lipca 2007 r. Od 3 kwietnia 2014 r. do 11 sierpnia 2014 r. działalność gospodarcza była zawieszona. W okresie od 1 czerwca 2012 r. do 6 lutego 2013 r. ubezpieczoną łączyła umowa o pracę z pracodawcą słowackim –

R. s.r.o. w C., a od 1 lutego 2013 r. z M. s.r.o. w C.. Na ich podstawie miała wykonywać pracę na terenie Słowacji. Od 1 listopada 2013 r. do 2 kwietnia 2014 r. i od 12 sierpnia 2014 r. ubezpieczona dokonała ponownych zgłoszeń do ubezpieczeń z tytułu prowadzenia działalności.

Decyzją interpretacyjną z 24 października 2012 r. ZUS Oddział w L. uznał za prawidłowe stanowisko zawarte we wniosku ubezpieczonej z 8 października 2012 r. w sprawie określenia właściwego ustawodawstwa dla osoby wykonującej pracę najemną na terenie Republiki Słowackiej i pracę na własny rachunek w Polsce. We wniosku tym ubezpieczona wskazała, że prowadzi działalność gospodarczą zarejestrowaną na terenie Polski i równocześnie od 1 czerwca 2012 r. pracuje na podstawie umowy o pracę w firmie słowackiej. W uzasadnieniu owej decyzji wyjaśniono, że z opisanego we wniosku stanu faktycznego i stanu prawnego obowiązującego w dniu rozpoczęcia przez ubezpieczoną wykonywania pracy najemnej wynika, że w zakresie ubezpieczeń społecznych podlega ona ustawodawstwu państwa członkowskiego, na którego terytorium wykonuje pracę najemną za wynagrodzeniem, tj. ustawodawstwu słowackiemu, więc z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na terenie Polski nie powstaje dla niej obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.

Pismem z 29 kwietnia 2013 r. organ rentowy ustalił dla ubezpieczonej jako właściwe od 1 czerwca 2012 r. ustawodawstwo słowackie, o czym poinformował słowacką instytucję ubezpieczeniową. Instytucja ta nie wniosła zastrzeżeń do dokonanego ustalenia. Nie wydała jednak zaświadczenia na formularzu A I, potwierdzającego zastosowanie ustawodawstwa słowackiego.

Następnie, w październiku 2013 r. do organu rentowego wpłynęło pismo słowackiej instytucji ubezpieczeniowej informujące, że m.in. w firmie R. s.r.o. nie dochodziło do faktycznego świadczenia pracy, w związku z czym, wydano decyzję wyłączającą ubezpieczoną z ubezpieczeń od 1 czerwca 2012 r. do 6 lutego 2013 r. Natomiast praca na rzecz firmy M. s.r.o. miała charakter marginalny i nie może być brana pod uwagę przy ustalaniu ustawodawstwa.

Pismem z 24 sierpnia 2015 r. organ rentowy zmienił ustalone pismem z 29 kwietnia 2013 r. ustawodawstwo stwierdzając, że od 7 lutego 2013 r. ubezpieczona

podlega ustawodawstwu polskiemu, bowiem, jak wskazała słowacka instytucja ubezpieczeniowa, jej praca na rzecz M. s.r.o. miała charakter marginalny i nie może być brana pod uwagę przy ustalaniu ustawodawstwa. Następnie wydał zaskarżoną decyzję.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z 10 maja 2015 r., X U [...] oddalił odwołanie wnioskodawczyni, bowiem ocenił, że organ rentowy wydał prawidłową decyzję w oparciu o przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L.2004.166.1, Dz.U.U.E-sp.05-5-72 ze zm.) oraz po przeprowadzeniu procedury określonej w art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r., dotyczącego wykonywania rozporządzenia nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.U.E.L 2009, Nr 284, poz. I). Sąd pierwszej instancji uznał przy tym, że praca ubezpieczonej na terenie Słowacji miała charakter marginalny.

Wyrok Sądu pierwszej instancji zaskarżyła apelacją strona odwołująca się, zarzucając mu naruszenie art. 14 ust. 5b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 r.; art. 16 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009; art. 3 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009; art. 3 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 oraz art. 477¹¹ § 1 k.p.c., a także naruszenie art. 233 k.p.c.

Sąd Apelacyjny w wyniku rozpoznania apelacji oddalił ją, stwierdzając, że nie zawiera ona uzasadnionych podstaw. Sąd drugiej instancji stwierdził, że Sąd Okręgowy przeprowadził prawidłowo postępowanie dowodowe i nie naruszył art. 233 k.p.c. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w niniejszej sprawie nie wystąpiła nieważność postępowania, bowiem Sąd pierwszej instancji nie zawiadomił słowackiego pracodawcy ubezpieczonej. Sąd drugiej instancji podkreślił, że organ rentowy zachował procedurę konsultacyjną określoną w art. 16 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 i wobec stanowiska słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, która wskazała, że ubezpieczona nie podlega na terenie Słowacji ubezpieczeniom społecznym, był

zobligowany do wydania decyzji ustalającej dla wnioskodawczyni polskie prawodawstwo w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła skargą kasacyjną wnioskodawczyni w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 (zachodząca w sprawie nieważność postępowania) oraz pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c. Wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna, bowiem nieprawidłowa była ocena Sądu drugiej instancji, iż przeprowadzone przez polskie organy rentowe postępowanie było realizacją zapisów przepisów o koordynacji systemu zabezpieczenia społecznego w zakresie współpracy. Sąd Apelacyjny uznał, że organ rentowy prawidłowo ustalił, iż właściwym dla wnioskodawczyni ustawodawstwem jest ustawodawstwo polskie, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy potwierdził, iż organ rentowy nie przeprowadził w sposób prawidłowy postępowania wyjaśniającego z instytucją słowacką, w zakresie który pozwoliłby ustalić istotne dla sprawy okoliczności tj. brak marginalnego charakteru pracy najemnej. Sąd odwoławczy w istocie oparł się wyłącznie na tym, że organ słowacki wniósł zastrzeżenia do tymczasowego ustawodawstwa w piśmie z 12 lipca 2013 r., o którym wnioskodawczyni dowiedziała się dopiero z uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji i nie wydał formularza A I, nie bacząc na to, że tryb postępowania organu polskiego był niezgodny z art. 16 rozporządzenia wykonawczego. Brak jakichkolwiek dowodów świadczących, że organ rentowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające z instytucją słowacką, w zakresie ustalenia marginalnego charakteru wykonywanej tam pracy, wymiaru czasu pracy, ważności przedłożonych przez ubezpieczonego dokumentów potwierdzających rzeczywiste wykonywanie pracy oraz zgłoszenie do słowackiego ubezpieczenia społecznego, co świadczyło o wadliwości postępowania organów rentowych i uzasadniało uchylenie zaskarżonej decyzji. Ponadto brak było dowodu, który wskazywałby że organ słowacki zachował 2 miesięczny termin na złożenie sprzeciwu od ustalonego przez polski organ rentowy tymczasowego ustawodawstwa. Zarówno organ rentowy jak i Sady, pominęły tę kwestię, uznając

za wystarczający sam fakt zgłoszenia sprzeciwu, nie bacząc na dochowanie przez instytucję słowacką terminu.

Ponadto, skarżący wskazał, że postępowanie dotknięte było nieważnością z uwagi na pominięcie w postępowaniu sądowym słowackiego pracodawcy jako zainteresowanego i niedostrzeżenie przez Sąd drugiej instancji, iż doszło do nieważności postępowania i nie uwzględnienia tego zarzutu.

Organ rentowy nie składał odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawczyni nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje nieważność postępowania oraz skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

Skarżąca wskazała, że jej zdaniem w niniejszej sprawie zachodzi nieważność postępowania określona w art. 379 pkt 5 k.p.c., bowiem w postępowaniu sądowym nie dokonano wezwania słowackiego pracodawcy jako zainteresowanego, zaś Sąd drugiej instancji nie zauważył, iż doszło do nieważności postępowania i nie uwzględnienia tego zarzutu. Należy zatem zauważyć, że nieważność postępowania polegająca na pozbawieniu strony możliwości obrony

przysługujących jej praw polega na całkowitym odjęciu stronie w postępowaniu sądowym, wbrew jej woli, możliwości podejmowania czynności procesowych zmierzających do ochrony jej sfery prawnej. Dlatego nie można stwierdzić nieważności postępowania, gdy strona podjęła czynności w procesie, nawet doznając utrudnień w popieraniu dochodzonych roszczeń lub obronie przed żądaniami strony przeciwnej. Wystąpienie tej przyczyny nieważności podlega ocenie przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności sprawy i dotyczy jedynie takich przypadków, w których strona rzeczywiście była pozbawiona możliwości obrony i nie działała w postępowaniu, a nie gdy mimo naruszenia przepisów procesowych podjęła jednak czynności w tym postępowaniu. Do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw dochodzi wówczas, gdy z powodu naruszenia przez sąd określonych przepisów lub zasad procedury cywilnej strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub istotnej jego części i nie miała możliwości usunięcia skutków tych uchybień na następnych rozprawach poprzedzających wydanie wyroku w danej instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2016 r., I PK 39/16, LEX nr 2071897; wyrok Sądu Najwyższego z 1 marca 2018 r., III PK 19/17, LEX nr 2496285; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 590/17, LEX nr 2498003). W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że w sprawie o ustalenie właściwego ustawodawstwa, wynikającej z aspektu marginalnego charakteru pracy za granicą, Sąd nie jest zobligowany do zawiadamiania na podstawie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. jako zainteresowanego zagranicznego pracodawcy. Wynik toczącej się sprawy, nie dotyczy bowiem bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego pracodawcy. Ocena, czy praca wykonywana w jednym z państw unijnych miała charakter marginalny należy kompetencji dwu (lub więcej) właściwych instytucji ubezpieczeniowych, które powinny dojść do konsensu w takiej sprawie, także osiągniętego w drodze koncyliacji. Dopiero prawomocna decyzja instytucji ubezpieczeniowej określa państwo wypłaty świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz może (ale nie musi) wpływać na kwestię opłacanych składek na ubezpieczenie społeczne (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375), co też słusznie zauważył Sąd drugiej instancji. Zatem postępowanie w niniejszej sprawie nie było dotknięte nieważnością.

Z kolei, przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, Nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, Nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepublikowane; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepublikowane;). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wywodu prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Nie można jednak uznać, że skarżąca w niniejszej sprawie wykazała, aby skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona. Należy wskazać, że fakt, że sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni ma być oczywista i widoczna na pierwszy rzut oka nie zwalnia skarżącego z obowiązku uzasadnienia podnoszonej przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Tymczasem skarżąca w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przedstawiła jedynie polemikę ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego, nie zaś argumenty natury prawnej, które mogłyby uzasadniać oczywistą zasadność skargi kasacyjnej. W dodatku uzasadnienie przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca opiera w istocie na zarzutach dotyczących oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, bowiem skupia się na wskazywaniu jakie okoliczności, w jej mniemaniu, nie zostały udowodnione i na co

brak dowodów, jednak nie wykazuje żadnych naruszeń przepisów dotyczących postępowania dowodowego, a jedynie podważa ocenę materiału dowodowego dokonaną przez Sąd drugiej instancji, co w świetle art. 398³ § 3 k.p.c. jest niedopuszczalne.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.